

Pilot wijst uit: samenwerking heeft veel m

Brandweer en waterschap slaan handen ineen

Tekst en foto's:
Veiligheidsregio Noord-Holland Noord

Brandweer Noord-Holland Noord en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) gaan bij crises en calamiteiten meer samenwerken. Een pilot heeft uitgewezen dat de brandweer het waterschap in operationeel opzicht goed kan ondersteunen. Aanleiding was de wateroverlast van drie jaar geleden. In korte tijd viel toen extreem veel regen.

Het is vrijdag 18 juni 2021 als een deel van het werkgebied van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) wordt getroffen door de eerste in een reeks van clusterbuien, die zich de rest van het weekeinde blijven voordoen. In een zone van 10 bij 50 kilometer valt in een paar dagen tijd meer dan 100 millimeter regen, soms 140 millimeter. Onder meer de regio Schagen (polder De Zijpe) en de omgeving van Alkmaar (Egmondermeer, Vennewaterpolder) krijgen de volle laag. Om de eigen schade te beperken, beginnen boeren dat weekeinde zelf water weg te pompen. Maar het watersysteem zit helemaal vol. Gaandeweg het weekeinde zwelt de kritiek aan: gemalen en waterbergingsgebieden zijn onvoldoende om de wateroverlast op te lossen en agrariërs geven aan het hoogheemraadschap telefonisch slecht te kunnen bereiken.

Zorgen

In de periode daarna mengen ook burgemeesters zich in de discussie. “Daar is de eerste brug geslagen met de veiligheidsregio en ons als brandweer”, zegt Teamcommandant West-Friesland Kees Jong in de brandweerkazerne in Hoorn. “Een deel van de burgemeesters heeft ook in het bestuur van de veiligheidsregio zorgen geuit. Er is toen een evaluatie geweest. En vervolgens zijn de directies van de veiligheidsregio en

HHNK met elkaar om tafel gegaan om te kijken of de brandweer het waterschap kan ondersteunen op momenten die daar om vragen.”

Tien jaar geleden zou het vermoedelijk nooit onmiddellijk tot zo'n concreet gesprek zijn gekomen, beaamt hij. “Maar het zijn andere tijden. We hebben te maken met een klimaatverandering die naar verwachting vaker voor maatschappelijke ontwrichting gaat zorgen. Het is een van de topics waarop de veiligheidsregio zich richting de toekomst volop voorbereidt: minder branden en een toename van andersoortige crises en veranderende hulpvragen uit de samenleving. Voor het waterschap waren de clusterbuien van 2021 een wake-up call, waaraan een vervolg is gegeven. Dat in de verkenning naar oplossingen de brandweer in beeld kwam, vind ik niet verwonderlijk. De problematiek van het waterschap draaide echt om capaciteit.

En in dat opzicht hebben wij natuurlijk wel iets te bieden.”

Anticiperen

“Klopt”, knikt afdelingshoofd Calamiteiten en Crisisbeheersing Linda van Oostrum in het HHNK-hoofdkantoor in Heerhugowaard. “Na de clusterbuien van 2021 was een van de belangrijkste conclusies: als we dit doortrekken naar de toekomst, dan kunnen we ervan uitgaan dat we vaker te maken krijgen met situaties waarop we als waterschap alleen onvoldoende kunnen anticiperen. Dan is de vraag al snel: waar kunnen we terecht? Zo zijn we bij de brandweer terechtgekomen. Met de vraag: wat kunnen we samen?”

De gesprekken mondden uit in een lijst met acht mogelijke vormen van samenwerking. Het gaat onder andere om gezamenlijke gebiedsverkenning, brandweerondersteuning aan de crisisteam van het waterschap, ondersteuning door de brandweer bij dijkversterking en zandzakken vullen, inzet van haakarmvoertuigen voor vervoer van pomp- en leidingmaterieel en inzet van dompelpompen bij wateroverlast in stedelijke gebieden en kleine polders.

Afgelopen jaar volgde een reeks gezamenlijke oefeningen in de praktijk, ruwweg verdeeld over drie hoofdcategoryen: verkenning & inspectie, dijkversterking en pompmaterieel. De conclusie: op alle gebieden is de samenwerking voor brandweer en HHNK van toegevoegde waarde. En een belangrijk voordeel: de brandweer – gewend te opereren in crises – is onder aansturing van HHNK-medewerkers door haar eigen opleiding, oefening en training direct inzetbaar.

Automatismen

“Je zag meteen dat brandweerlieden op het gebied van veiligheid goed zijn geïnstrueerd”, zegt teamleider Onderhoud Odin Beerepoot van HHNK. “Brandweermensen zijn op elkaar ingesteld. Ze letten op zichzelf, maar ook op anderen. Het is een perfecte, snel inzetbare partner, die bovendien snel heel veel mensen op de been kan brengen. Niet te vergelijken bijvoorbeeld met wanneer

*Links: Zandzakken vullen in Zwaag.
Rechts: De brandweer kan ook verkenningstaken voor het waterschap uitvoeren.*

Oefening brandweerondersteuning bij inzet van noodpompen in Anna Paulowna

je inwoners zou inzetten. Daar komt bij dat de communicatie soepel verloopt. Beide organisaties ‘verstaan’ elkaar. De brandweer

heeft een bevelvoerder, wij hebben een veldcoördinator. Hun posities en rollen zijn vergelijkbaar.”

Kanttekeningen zijn te maken bij de mogelijkheden tot samenwerking aan de technische kant van de waterveiligheid, vervolgt hij. “Daar gaat het niet expliciet en alleen om extra handjes of materieel. Voor het maken van zandzakken zijn werkinstructies aanwezig: welk soort zand, welke zakken, hoe leg je ze neer? Dat is een kwestie van uitleggen en dan kan iemand aan de slag. Maar een groot deel van ons werk vraagt specifieke knowhow. Je kunt bijvoorbeeld niet zomaar met een grote vrachtwagen over een verzadigde dijk rijden. Dat is levensgevaarlijk. Je kunt ook niet

zomaar ergens een pomp op een dijk neerzetten. Dan moet er aandacht zijn voor het voorkomen van uitspoelgaten. Op die vlakken heb je altijd expertise nodig van een ervaren veldcoördinator of onderhoudsman. En dat geldt elke keer opnieuw, want een situatie is nooit hetzelfde en het wordt nooit routine.” “Niettemin hebben de oefeningen voldoende handvatten opgeleverd om operationeel op voort te borduren”, zegt Odin Beerpoot. “En in dat verband zijn de inspanningen nu gericht op het formaliseren van de samenwerking”, vult Linda van Oostrum aan. “Elkaar blijven vinden en blijven oefenen is heel belangrijk. Voor ons vraagt dit een heel andere mindset. Wij zijn van nature een beheerorganisatie, maar in extreme situaties is iets anders nodig. Risicogericht denken, crisis-minded zijn: het zit nog niet altijd als vanzelfsprekend in ons DNA. We kunnen ons op bepaalde aspecten zeker nog ontwikkelen. Het onderhouden van ons netwerk is daarom zeer belangrijk en samenwerking is cruciaal.”

